

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عالی ترین کتاب تربیت و اخلاق

یاماہ مبارک رمضان

حضرت آیہ اللہ العظمیٰ صانی کلمایمانی

سرشناسه : صافی گلایگانی، لطف‌الله
عنوان و نام پدیدآور : عالی‌ترین مکتب تربیت و اخلاق یا ماه مبارک رمضان / لطف‌الله صافی گلایگانی
مشخصات نشر : قم: دفتر تنظیم و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی لطف‌الله صافی گلایگانی مدظله‌العالی، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری : ۲۸۷ص.
شابک : ۸-۸۵-۵۱۰۵-۶۰۰-۹۷۸-۷۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
یادداشت : کتاب‌نامه: ص ۲۷۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر : ماه مبارک رمضان
موضوع : روزه -- فلسفه
موضوع : رمضان
شناسه افزوده : دفتر تنظیم و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی صافی گلایگانی مدظله‌العالی
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۲۶۲ص/۱۸۸/۷ BP
رده‌بندی دی‌سی : ۲۹۷/۲۵۲
شماره ثبت کتابخانه ملی : ۳۳۳۶۲۸۱

دفتر تدوین و نشر آثار

حضرت آیت‌الله العظمی صافی گلایگانی مدظله‌العالی

- نام کتاب: عالی‌ترین مکتب تربیت و اخلاق یا ماه مبارک رمضان
- مؤلف: حضرت آیت‌الله العظمی صافی گلایگانی مدظله‌العالی
- چاپ اول: ربیع‌الثانی ۱۴۳۵ / زمستان ۱۳۹۲
- شمارگان: ۳۰۰۰
- بها: ۷۵۰۰ تومان
- شابک: ۸-۸۵-۵۱۰۵-۶۰۰-۹۷۸
- سایت الکترونیک: www.saffi.net
- پست الکترونیک: saffi@saffi.net
- آدرس پستی: قم / انقلاب ۶ / پلاک ۱۸۱
- تلفن: ۳۷۷۲۳۸۰ (۰۲۵)

سوابق نشر این کتاب

۱. انتشارات صدر، ۱۳۵۳ ش.
۲. انتشارات حضرت معصومه‌ه، ۱۳۷۸ ش.

فهرست مطالب

مقدمه	۷
فضیلت و شرافت ماه مبارک رمضان	۱۳
فصل اول: فضیلت ماه مبارک رمضان در خطبه رسول خدا ﷺ	۱۵
فصل دوم: روزه ندای الهی	۲۱
فصل سوم: ماه رمضان، ماه نزول قرآن	۴۳
۱. فضیلت قرآن	۴۸
۲. فضیلت قرائت قرآن	۵۰
۳. معجزه جاودان	۵۰
گواهی بیگانگان بر عظمت قرآن	۵۶
فصل چهارم: قرآن، کتاب زندگی	۶۳
تمسک به قرآن	۶۵
قرآن و اجتماع اسلامی	۶۷

فصل پنجم: سلام بر ماه خدا..... ۷۵

برنامه اخلاقی اسلام..... ۷۸

ماه رمضان و ادعیه..... ۸۰

نماز جماعت، مظهر اتحاد..... ۸۲

ارشاد و تربیت در ماه رمضان..... ۸۲

نقش بهداشتی روزه..... ۸۴

فصل ششم: هلال ماه رمضان..... ۹۱

جهان، مسخر انسان..... ۹۸

فصل هفتم: پایتاه روزهای..... ۱۰۳

داستان ابی‌الدرداء..... ۱۱۴

داستان عمیر بن حمام..... ۱۱۵

داستان عوف بن حارث..... ۱۱۶

بهترین روزها..... ۱۱۶

مسلمانان صدر اسلام و مسلمانان معاصر..... ۱۱۸

فصل هشتم: روزه، عبادتی آسان..... ۱۲۹

الف - آیات کریمه..... ۱۳۳

ب - احادیث شریفه..... ۱۳۴

فصل نهم: روزه و پرورش وجدان..... ۱۳۹

فصل دهم: برنامه‌های عبادی، نجات‌بخش انسان..... ۱۴۷

برنامه عبادی ماه رمضان..... ۱۵۴

اتحاد اسلامی..... ۱۵۸

فصل یازدهم: روزه و آموزش آزادی	۱۶۳
فصل دوازدهم: روزه و سیر زمان	۱۷۵
نقش علم در ایمان	۱۷۷
توجه به یک نکته	۱۸۱
اسلام و خرافات	۱۸۲
فصل سیزدهم: نقش روزه در روح انسان	۱۸۵
فصل چهاردهم: روزه، مدرسه عالی اجتماعی	۱۹۳
ماه رمضان، ماه دعا	۲۰۶
همه باید دعا کنند	۲۱۲
بهترین دعاها	۲۱۳
ماه رمضان بهار دعاست	۲۱۵
توبه و استغفار	۲۱۷
پس چه باید کرد؟	۲۱۹
داستان بومیان موريس	۲۲۰
ملل دیگر	۲۲۲
بهترین روش	۲۲۲
در این جمله نیز دقت کنید	۲۲۹
شب قدر	۲۳۴
تعیین شب قدر	۲۳۶
حکمت پنهان بودن شب قدر	۲۳۷
تجدید عهد با ولی امر علیه السلام	۲۳۸
فصل پانزدهم: ماه رمضان از دیدگاه «اسلام» و «ما»	۲۳۹

فصل شانزدهم: عید سعید فطر ۲۵۵

نماز و زکات ۲۶۱

داستانی از زهد امام علی علیه السلام ۲۶۵

ماه یزدان ۲۶۸

مکتب «توبوا الى الله» ۲۶۹

کتاب‌نامه ۲۷۱

آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی مدظله‌الوارف در یک نگاه ۲۸۱

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ عَلَى سَيِّدِنَا
وَبَيْنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا
كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ *
أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ
طَعَامُ مَسْكِينٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ وَأَن
تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ»؛

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، روزه بر شما مقرر شده
است؛ همان گونه که بر کسانی که پیش از شما [بودند]
مقرر شده بود، باشد که پرهیزکاری کنید. [روزه در]
روزهای معدودی [بر شما مقرر شده است]. [ولی]
هر کس از شما بیمار یا در سفر باشد، [به همان
شماره] تعدادی از روزهای دیگر [را روزه بدارد]، و بر
کسانی که [روزه] طاقت فرساست، کفاره‌ای است که

خوراک‌دادن به بینوایی است. و هرکس به میل خود، بیشتر نیکی کند، پس آن برای او بهتر است، و اگر بداندید، روزه گرفتن برای شما بهتر است».

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَٰذَا ثُمَّ وَلَمَّا كُمُ تَشْكُرُونَ﴾^۱

«ماه رمضان [همان ماه] است که در آن، قرآن فرو فرستاده شد است، [کتابی] که مردم را راهبر، و [متضمن] دلایل اسباب هدایت، و [میزان] تشخیص حق از باطل است. پس هر کس از شما این ماه را درک کند باید آن را روزه بدارد، و کسی که بیمار یا در سفر است [باید به شماره آن]، تعدادی از روزه‌های دیگر [را روزه بدارد]. خدا برای شما آسانی می‌خواهد و برای شما دشواری نمی‌خواهد؛ تا شماره [مقرر] را تکمیل کنید و خدا را به پاس آنکه رهنمونتان کرده است به بزرگی بستایید، و باشد که شکرگزاری کنید».

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَآلِهِمْنَا مَعْرِفَةَ فَضْلِهِ وَإِخْلَالَ حُرْمَتِهِ، وَالتَّحْفُظَ مِمَّا حَظَرْتَ فِيهِ، وَأَعِنَّا عَلَى صِيَامِهِ بِكَفِّ الْجَوَارِحِ عَنْ مَعَاصِيكَ،

وَاسْتَعْمَالِهَا فِيهِ بِمَا يُرْضِيكَ، حَتَّى لَا نُضْفِيَ
بِاسْمَاعِنَا إِلَى لَغْوٍ، وَلَا نُسْرِعَ بِأَنْصَارِنَا إِلَى لَهْوٍ
وَحَتَّى لَا نَبْسُطَ أَيْدِينَا إِلَى مَخْطُورٍ، وَلَا نَخْطُوَ
بِأَقْدَامِنَا إِلَى مَخْجُورٍ، وَحَتَّى لَا نَعْبِي بِطُؤُنِنَا إِلَّا مَا
أَخْلَلْتِ، وَلَا تَنْطِقَ أَلْسِنَتُنَا إِلَّا بِمَا مَثَلْتِ، وَلَا
تَتَكَلَّفَ إِلَّا مَا يُذْنِي مِنْ ثَوَابِكَ، وَلَا نَتَعَاطَى إِلَّا
الَّذِي يَبْقَى مِنْ عِقَابِكَ، ثُمَّ خَلَصَ ذَلِكَ كُلُّهُ مِنْ
رِثَاءِ الْمَرَاتِينِ، وَشُمْعَةِ الْمُسْمِعِينَ، لَا نُشْرِكُ فِيهِ
أَحَدًا مِنْكَ وَلَا نَبْتَغِي فِيهِ مُرَادًا سِوَاكَ»^۱

«خدایا هر محمّدی و آل او درود فرست؛ و شناختن
فضیلت این ماه و بزرگداشتن حرمت آن و خودداری
از آنچه در آن حرام گردیده را به ما الهام فرما و ما
را بر روزه آن به وسیله نگاه داشتن اعضا از معاصی و
به کار بردن آنها به چیزی که تو را راضی می سازد؛
یاری کن تا آنکه با گوش هایمان [صدای سخن
لغو] را نشنویم؛ و با دیدگانمان به سوی اعمال لَهْوِ
شتاب نکنیم و دست های خود را به سوی حرام دراز
نکنیم و با قدم هایمان به سوی کاری که ممنوع شده،
نرویم و شکم هایمان غیر از آنچه که تو حلال
کرده ای نگاه ندارد و زبان های ما جز به آنچه که تو
حدیث کرده ای، گویا نشود و رنجی متحمّل نشویم؛

۱. قسمتی از دعای چهل و چهارم صحیفه سجّادیه است که سزاوار است هنگام ورود ماه مبارک
رمضان مسلمانان با تأمل تمام آن دعای عالی مضمون را خوانده و خود را برای استفاده از فیوض
این ماه شریف آماده سازند. صحیفه سجّادیه، ص ۲۱۳ - ۲۱۴.

مگر در آنچه که ما را به ثواب نزدیک می‌کند و جز آنچه را که از عقاب تو نگاه می‌دارد دست نزنیم. سپس تمام این اعمال را از ریاکاری ریاکاران، و سمعه سمعه‌کنندگان، خالص ساز که احدی را در آن شریک تو قرار ندهیم و غیر از تو در آن مرادی را طلب ننماییم».

«اللَّهُمَّ قَدْ حَضَرَ شَهْرُ رَمَضَانَ وَقَدْ افْتَرَضْتَ عَلَيْنَا صِيَامَهُ، وَأَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ، اللَّهُمَّ أَعِنَّا عَلَى صِيَامِهِ اللَّهُمَّ تَقَبَّلْهُ مِنَّا وَسَلِّمْهُ فِيهِ، وَتَسَلِّمْهُ مِنَّا فِي يُسْرِ مِنْكَ عَافِيَةً إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»

«خدایا! همانا که ماه رمضان آمد و به درستی که روزه‌اش را بر ما فرض کردی و در آن قرآن را — که راهنمایی برای هدایت مردم و حجت‌های الهی است — از هدایت و فرق‌گذاری بین حق و باطل است — نازل کردی. بارالها! ما را بر روزه آن یاری کن؛ خدایا! آن را از ما بپذیر و ما را در آن ماه سالم بدار و آن را از ما به آسانی و گذشت و عافیت، خودت تحویل بگیر. به درستی که تو بر هر کاری توانایی. ای رحم‌کننده‌ترین رحم‌کنندگان!».

فضیلت و شرافت ماه مبارک رمضان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: «يَا جَابِرُ! هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ مَنْ صَامَ نَهَارَهُ، وَقَامَ لَيْلَهُ، وَعَفَّ بَطْنَهُ وَفَرَّجَهُ، وَكَفَّ لِسَانَهُ، خَسَنَ مِنْ أَنْتَوْبِهِ كَخُرُوجِهِ مِنَ الشَّهْرِ». فَقَالَ جَابِرٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا أَحْسَنَ هَذَا الْحَدِيثَ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا جَابِرُ! وَمَا أَشَدَّ هَذِهِ الشُّرُوطَ»؛^۱

رسول خدا ﷺ به جابر بن عبدالله فرمود: «ای جابر! این ماه رمضان است. هر کس آن را روزه بدارد و پاره‌ای از شیش را به عبادت بایستد و شکم و عورت خود را از حرام باز دارد و زبان خود را نگاه بدارد، از گناهان خود - مثل بیرون رفتن او از ماه - بیرون می‌رود».

۱. کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۸۷؛ طوسی، مصباح‌المتجهج، ص ۶۲۷؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱۱، ص ۳۷۴ (باب ۵۸). سزاوار است روزه‌داران خطبه مفصله‌ای را که در کتب ادعیه و حدیث از پیغمبر ﷺ روایت شده و مشتمل بر فضایل این ماه و ترغیب به مکارم اخلاق و فضیلت تلاوت قرآن و دعا و توبه و احسان و ادای صدقات است، به دقت مطالعه فرمایند.

جابر عرض کرد: یا رسول الله! این حدیث چه نیکو است.

روایت دیگر:

پیغمبر اکرم ﷺ فرمود: «و چقدر این شروط سخت است».

وَقَالَ ﷺ: «شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرٌ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ، فَمَنْ صَامَهُ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ»^۱

رسول خدا ﷺ فرمود: «ماه رمضان، ماهی است که خدا روزه آن را بر شما واجب کرده، پس هر کس از روی ایمان و برای طلب اجر و ثواب، این ماه را روزه بگیرد، از گناهان بیرون می‌رود مانند روزی که مادر، او را زاید».

۱. طوسی، تهذیب الاحکام، ج ۴، ص ۱۵۲؛ فیض کاشانی، الوافی، ج ۱، ص ۳۷۵ (باب ۵۸): حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۲۴۶.